

Úvodník:

Letní dopis na zimní Bystřičku

Pablo!

Glóblem jsem prudce zatočil, modrá s hnědou se na něm slily, jak divoce jsem do té malé koule dřísknul. Svět není velký, ale je na něm všecko, co potřebujeme. Před zimou do léta jsem utekl. Zimní zprávu pro Texty Ti ale, milý Pablo, píšu, slíbil jsem to přeci, i když raději lajdačím a čtu si.

Co jsem dělal v zimě? Kropil jsem zelené trávničky na Santa Lucii. Od zahradníka půjčil jsem si hadici a celé odpoledne je vložil. Pařilo se z nich a kde voda už vsákla, položili se milenci a leželi tam, líbali se, překrásně se převalovali. Tráva šustila, jako šustí mladé listí, jako když pták mává křídly – úžasný opeřenec.

Sbírám tady vůně, jaké v Evropě nemáme. Mleté avokádo a zvláště hořká vůně dívčí tváře navečer, trnitá vůně kaktusů a slané aroma Pacifiku. Víš, že i čtyřicetistupňové vedro voní? Tak divně se v něm dokáží smíchat věčný prach, pot, hlasy, kus zmrzliny na chodníku i přeplněná popelnice... Slepá kytaristka před sv. Jakubem křičí i dnes svou horkou modlitbu a Neruda dopil už svůj odpolední čaj. Nad přístavem Valparaíso krouží pelikán a malá plachetnice míří k mysu Horn, bílá pěna. Milý Pablo, Na Plaza Ňuñoa seděl jsem včera celou noc pod palmou, v letních zahrádkách lidé jedli a pili, zpívali. Ale tak neožrale, spíše pod vlivem temperamentu, který mají uložený kdesi hluboko v nitru živých těl.

Je to letos krásná zima. Voda v záchoďě se točí úplně jinak, než jsme zvyklí od nás. Orion dělá v noci stojku a Jižní kříž, vidíš, Jižní kříž, pod ním La Punta, vesnice, sypou se hustě listy nočního románu, noc je vlídná, je jiná, zpocená, neúprosná, žhavě ledová, jako když jednou v roce vyrostou velkými barevnými květy bodavý kaktus. Kam s ním, když se protrhne nádoba smutku? Z bláta vyhrabat diamant!

Pablo, hojnost planety je podřadná. Posílám závěj pozdravů.

René

(Santa Lucia, Santiago de Chile, leden 1999)

Obsah:

úvodník

René Kočík: Letní dopis na zimní
Bystřičku___2

poezie

Jakub Chrobák: *** ___9
Michal Jareš: Sidža___19
Tereza Lapáčková: *** ___20_21
Radek Václavík:*** ___22_23

próza

Jan Kobzáň: Oleksa Dovbuš___8_12
Jan Kroll: Barbar___15_18
Zdeněk Mitáček: Z Mamutí knihy
prosaických cvičení___24_26

překlad

Gergely Péterfy: Strana AB___8_12
Leonid Rubenko: Milovaná žena; Originalita
průměru___14
Michail Baru:*** ___18

studie

Jiří Hrabal: Lévinasova etika odpovědnosti
k druhému (3. část)___4_7
Mojmír Trávníček: Před padesáti
lety___27_29

recenze

Pavel Kotrla: Tam, kde slyšet je sípavý
dech___29_30

Kontaktní adresy:

Pavel Kotrla	Knihkupectví Malina
Bystřička 267	Dolní náměstí 344
756 24	Vsetín 755 01
tel. (0657) 643567	tel. (0657) 619531
pkotrla@post.cz	knihkup@vsnet.cz

www.inext.cz/vt/texty/default.html

Registrace u referátu kultury OkÚ Vsetín pod
číslem VS-044/1999

LÉVINASOVA ETIKA ODPOVĚDNOSTI K DRUHÉMU (3. část)

Jiří Hrabal

Identita Já

Chceme-li umožnit jinakost v bytí, musí existovat nějaké Já, nějaké cogito. Principem individuace není podle Lévinase látka, ale psychika. Lidská bytost je bytost separovaná a vyděluje se svým egoismem, slastí a štěstím, přičemž individualita jedince nespočívá v tom, že by byl jediným druhem určitého rodu, ale v tom, že existuje mimo nějaký rod, mimo rozlišování individuálního a obecného.

Konstituce interiority Já spočívá v pobývání a ve ztotožňování. Člověk se ve světě zařizuje tak, že svou stejnost ustavuje a rozšiřuje poznáním a vlastněním a ukotvuje bydlením. Potřeby podle Lévinase neznamenají nedostatek, nezotročují člověka, protože je slastně prožívá a konstituují jej jakožto Stejného. Pouze nastane-li mezní případ, kdy potřeba převládne nad slastí, hovoří Lévinas o *Geworenheit*, o absurdním světě vrženosti, a uvádí jako příklad situaci proletáře odsouzeného k prokleté práci.

Potřeby člověka vyživují. Jinakost vstupuje do živin Stejného vlastněním a prací. Nelze mluvit o panství či naopak o závislosti, ale o „panství v této závislosti“. Potřeba přináší uspokojení asimilací jiného. Milan Kundera to výrazně demonstrovuje na postavě Laury ve svém románu *Nesmrtelnost*. Vlastnění však neutralizuje bytí věci: „věc jakožto majetek je jsoucno, které ztratilo své bytí“ (Totalita a nekonečno). Majetek, obydlí, tělo... to vše je k Já pouze formální jinakost. To, co se zprvu dává jako jiné, se vlastněním redukuje na Stejně.

Ve světě však existuje jsoucno, které se uchopit nedá - Druhý. Jakým způsobem však může navázat vztah Stejný s Jiným, tedy dvě lidské bytosti, jestliže to jsou bytosti egoistické, bez toho,

aby se navzájem připravili o svou jinakost? Jakou má tento vztah povahu?

Vztah mezi Stejným a Jiným, který může nastat jen u dvou oddělených bytostí, se nezakládá na potřebě, ale na Touze, jež není totéž, co neuspokojená potřeba, neboť stojí mimo uspokojení či neuspokojení. „Intence metafyzické touhy je jiná: touží po tom, co přesahuje všechno, co by ji mohlo naplnit.“ (TaN) Základem touhy tedy není potřeba, protože kdyby tomu tak bylo, nevěděla by, co je skutečně jiné.

Stejně jako k Druhému může člověk jako bytost konečná a bez-božná navázat vztah k Nekonečnu, k bohu, protože idea dokonalého, tj. Nekonečna, není redukovatelná na popření nedokonalého; negativita postrádá transcendenci. A-theismus jako absolutní nezávislost Já je tedy prvním krokem na cestě k bohu.

Vztah k Druhému

Druhý, tedy absolutně jiný, tedy Cizinec je ten, nad nímž nemohu mít moc, ten, který se vymyká mému uchopení. Jistě mohu zacházet s Druhým jako s předmětem, to však znamená, že jej zabívám, jak ukázal Sartre v *Bytí a nicotě*. Podle Sartra je to ale jediná možnost, jak s Druhým zacházet, chce-li si Stejný uchovat svoji svobodu. S tím však Lévinas, jak uvidíme dále, nemůže souhlasit.

Stejný nemůže omezit Jiného, neboť jsou navzájem odděleni, nemají společnou hranici. Kdyby zde nebyla tato distance bez společné hranice, kdyby si Stejný a Jiný nebyli navzájem transcendentní, nebyli by Stejným a Jiným, ale Týmž, tvořili by totalitu. Je třeba poznamenat, že Stejný a Jiný nejsou ani ve vztahu antithetickém, neboť teze a antiteze tvoří v syntéze totalitu, ani nejde o logiku sporu, kde Jiný vzhledem ke Stejnému je Ne-stejný, Druhý není popíráním Já. Jsou ve vztahu metafyzickém, který je dezinteresovaný, neintencionální a je prost každé participace. Tento vztah se realizuje prostřednictvím jazyka v rozmluvě, neboť skrz

jazyk zůstává Jiný vůči Stejnému transcendentní. Skutečné spojení není v syntéze, ale tváří v tvář.

Má-li být zachována mnohost, nesmí být tento vztah nahlédnutelný z vnější perspektivy, neboť by se jednotlivá individua jevila jako participující na totalitě, ale musí jít od jednoho k druhému a musí být silnější než formální význam konjunkce, která může vztah mezi Stejným a Jiným degradovat. „Pluralismus není numerická mnohost... Pluralismus předpokládá radikální jinakost jiného, jehož jednoduše nepojímám ve vztahu k sobě, nýbrž se s ním střetávám na základě svého egoismu. Jinakost bližního je v něm, a nikoli ve vztahu ke mně, odhaluje se, avšak přistupuji k ní ze sebe, a nikoli nějakým srovnáváním sebe s Jiným.“ (TaN)

Lévinas se svým přesvědčením, že je možné žít v pluralitě jsoucen, staví proti odkazu Parmenidovu. Totalizující pojetí universa se snaží rozbít zavedením pojmu nekonečna.

Idea nekonečna

V pojetí nekonečna navazuje Lévinas na Descarta, podle něhož má člověk jakožto bytost konečná v mysli přítomnou ideu nekonečna, která do něj musela být vložena jinou bytostí přinejmenším však nekonečnou, neboť jak píše Cartesius ve svých *Úvahách o první filosofii*: „V působící příčině musí být nejméně tolik reality, kolik je jí v účinku této příčiny“.

Lévinas tvrdí ve shodě s Descartem, že lidský subjekt není původcem ideje nekonečna, a proto Tentýž, obsahující ideu nekonečna, musí být schopen obsáhnout více, než je možné obsáhnout. Stejně tak Druhý (ideatum) nekonečně přesahuje mou ideu Druhého. Tímto způsobem pak Stejný přijímá na vlastním území Jiného.

Řeč

Současná filosofie jazyka dostatečně prokázala nesprávnost teze, že slovo je závislé na rozumu. Za běžné se již

pokládá hluboká propojenost jazyka a myšlení. Lévinas neopomíjí informativní funkci řeči, ale jako primární spatřuje etickou dimenzi, kterou v sobě rozmluva zahrnuje: „Vždycky jsem odlišoval *řeč* od *řečeného*. Že *řeč* musí obsahovat *řečené*, to je nutnost stejného řádu jako nutnost, kterou s sebou nese společnost se svými zákony, institucemi a společenskými vztahy. Ale *řeč*, to je skutečnost, že před tváří nezůstávám prostě jen tak, abych ji pozoroval, ale že jí odpovídám“ (Etika a nekonečno).

Řeč uvádí do vztahu já a Druhého. Já i Druhý však zůstávají plně ve své absolutní transcendenci, neboť rozmluva vycházející z absolutní difference, která je nepochopitelná pro pojmy formální logiky, zachovává mezi nimi distanci. K rozmluvě dochází, jestliže mezi členy vztahu schází určitá společná rovina, určitá obecnost. Řeč je ke mně vyslána od druhého a uvnitř vědomí se problematizuje. Pouze Cizinec mě může o něčem poučit. Sókratova domněnka, že člověk nepřijímá od Druhého nic, co by už v něm nebylo obsaženo, je pro Lévinase nepřijatelná, neboť vede k neutralizaci Jiného, který se tímto stává předmětem, je redukován na Stejné, čímž kapituluje ve své jinakosti.

Ačkoli na sebe jeden z účastníků dialogu může vzít statut tématu, jeho přítomnost se tímto nevyčerpává. Druhého není možno prostřednictvím řeči obsáhnout. Divergence mezi Druhým jakožto mým tématem a Druhým jakožto mým partnerem brání pohlcení Druhého mou kognitivní totalizací. Etická nedotknutelnost Druhého je tak zajišťována již formální strukturou řeči.

Pravda se podle Lévinase tvoří právě v dialogu s Jiným, s nímž já netvoří žádný systém, totalitu. „Zdá se...jako kdyby absolutní pravda potřebovala ke svému naplnění množství osob, jako kdyby každý člověk ve své jedinečnosti garantoval odhalení určitého jedinečného aspektu pravdy.“ (EaN)

(dokončení v příštím čísle)

OLEKSA DOVBUŠ

Jan Kobzář

Volně podle vyprávění osmdesátiletého Hucula Jevrema Skumatčuka

Jouvej, jouvej. Tenkrát, když si malý Oleksa, huculský hoch zpod Černé hory, při odvážném zlézání skal k orlímu hnízdu zlomil nohu, tehdy, věru, nikdo na Verchovině netušil, jaký junák z něj ještě jednou vyrostete! S lítostí pohlížela naň jeho matka, útrpně odvracel oči otec, když přicházel navečer domů z lesa a spatřil Oleksika, jak se pomalu belhá kolem stavení a zápraží. A jak by také ne, vždyť on sám býval vojákem, a věru ne ledajakým. Podle bouřného zvuku jeho bubnu si za pochodů vykračoval celý regiment! Však se to o něm na Beskydě dobře vědělo. Mnoho verchovinských chlopů spolu s ním sloužilo císaři, a tak mu na celé Verchovině neřekli jinak než dovbuš, to jest bubeník. To jméno po něm zdědili i oba jeho synové, Ivan a Oleksa.

Jakkoliv u beskydských chlopů, verchovinských horalů, není žádnou nevidaností a ničím podivným noha přeražená stromem nebo skálou, přece vždy znovu zabolet rodiče pohled na kulhající děcko. Nemálo těžce dobytých peněz odplynulo do lačných kapes nejvyhlášenějších horských volchovnic - mastičkářských bab čarodějnic - i do kapes bailů - dědků obeznámených s tajemstvím ranhojičství a lékařství. Ale všechno nadarmo. Oleksova huculská maminka hladívala synkovi před spaním vlásky a zpívala mu horalskou písničku o hloupoučkém selátku za groš, které rozbilo mísu za zlaťák. A při tom přemýšlela o nezaplatitelném daru od Boha, o lidském zdraví a dokonalosti údů, jíž je obdařen každý, i ten nejdrobnější živočich pod sluncem. A želela hořce, že se její Oleksik ve svém dětském nerozumu tak pochroumal.

Bývalo trpko i Oleksikovi, zvláště při hrách s ostatními dětmi. Znáte život horalských chlupců z Beskydu? Kterak byste mohli znát! Ani ve snu se vám nemůže přisnit tolik krásy a pestrosti, avšak to už je jiná rozprávka. Bohužel, Oleksik se příliš záhy pustil do kusů junáckých, a proto nyní musel těžce pykat.

Nejtrpčí dny Oleksovi nastaly, když dorůstal a vstoupil do služby k bohatému verchovinskému gazdovi Barkaňukovi na Čorném grúni. Jestliže až dosud poznával tíhu vrozeným citem, doléhalo na něj teď utrpení ze skutečného poznání, jak je slabý a zkrácený vedle ostatních silných huculských parobků. Ej, věru, těžko bývalo Oleksikovi, přetěžko! Však si můžete představit, jaký byl asi úděl chudého horalského synka, nevelkého, nesilného, trávícího svůj život ve službě u cizích lidí, častovaného denně ústrkem, úsměšky i posměchem statnějších a šťastnějších drsných horalských druhů.

V jiskřivém oku Oleksikově vždy pouze šlehl blesk. Ale plamen už pohasl. Hluboké nitro rozvíjející se hrudi pohltí vzdech i udusí hrom hněvu. Hoch ke všemu ponižování povznešeně mlčí. Obrátí se a mlčí. Hory, polana, les - černý mrak, jenž zahaluje temeno Čornohory, a temná i měsíční noc - ty jediné věděly o probdělých nocích, ty jediné znaly jonáka Oleksika. Berani, ovce a voloseňki, bílí čuvači, pastevčtí strážní psi a ve výšce se vznášející orel, ti jediní byli živými svědky žalob, pronášených snad jen leda v písni, za zvuků strun bandury, jakéhosi starobylého hudebního nástroje vyrobeného z kobyly lebky. Tehdy ještě vlk, medvěd nebo rys, věru, draze platívali svými kůžemi, když se opovážili k ohradě nebo stádu!

A jak v žáru utrpení a bolesti umíralo všecko vzdorné z Oleksikovy povahy, rodila se v jeho srdci nová - jak říkají horalé - Vysoká Mysel. Z hocha, silou srdce, stával se muž.

Nebylo Oleksikovi zatěžko být stále se stádem na poloninách. Spíše měl za nespravedlivé a pokořující, že jediný on z celé čeládky byl gazdou i ostatními nucen, aby v nepohodě, ve dne i v noci vykonával všechny hrubé práce, nosil těžké oboně, bekliky a gelety, aby těžké náklady sýra snášel dolů do osady pod horami, aby zůstal v dešti na noc daleko od koliby, v zimě, ve větru a plískanici, zatímco jiní z chasy seděli u ohňů nebo se uchýlili aspoň někam pod skálu. Ke všemu i nevrlý gazda s bačou a ostatními valachy navykli si obořovat se často zhurta na Oleksika jako na nejtrpělivějšího, ale zato nejslabšího. Tak to na světě chodí, že širokému kaž-

dý v cestě stojí. Parobci svalovali vinu na Oleksika při každé příležitosti a na jeho účet tropivali nejrůznější nezbednosti, taškařiny a pořouchlosti.

Ale osud a štěstí se od Oleksika neodvrátily zcela. Jednou, když zase Oleksik pásal své berany a kozy na Černé hoře, přihnal se od západu prudký liják s divokou bouří. Blesky se křížovaly, hrom řádl, nad mraky rachotilo. Berani se shlukli hlavami k sobě a ani psi, ani Oleksik s nimi nemohli pohnout z místa. Po horkém a parném dni, který déšť příjemně ochladil, chtěla se zvířata pást. Oleksik stál bezradně s puškou v ruce u stáda, zatímco psi je obíhali dokola a kousáním do nohou pobízeli berany z deště do sucha koliby na salaši. Ale vše marno.

Oleksik chvíli bezradně stojí, než si všimne, že blesk opodál bije do skály - pořád do jednoho místa. Oleksik si pomyslí: „Co ten blesk tam pořád bije, co tam má?“ Popojde blíž a vidí: Ze skály, zpod velkých balvanů vystoupil veliký černý kocour, obloukovitě napnul hřbet, stočil hlavu a úkosem pohlížel na černý mrak na nebi. Z mraku se spustí klikatý blesk, než ale stačí dopadnout - míří rovnou na lukovitě ohnutý kocourův hřbet - kocour mrštně uskočí a schová se zpátky mezi balvany. Tam mu blesk nemůže nijak uškodit ani ublížit. Ale tu kocour znovu vyskakuje na skálu a znova nastavuje hřbet proti nebi. Blesk zase sjíždí, marně. A obrázek se stále opakuje.

Oleksik chvíli sleduje kocourovu hru i marné úsilí blesku. Tuší v kocourovi nepřítele nebes a křesťanského člověka. Oleksik v kocourovi tuší Nedobrého Ducha hor. Příliš se nerozmýšlí a obezřetně se schová za skálu. Potichu z ramene sejme starou hajdamačku, perletí a stříbrem vykládanou předovku, kterou zdědil po dědovi, nasype na pánvičku střelný prach a když kocour opět vysune své hadovitě štíhlé tělo ze skály, namíří na něho a odvážně vystřelí. Také blesk z nebe už znovu sjíždí, aby se pokusil kocoura zasáhnout. Ale Oleksik jej předešel - trefil se hned napoprvé!

Kocour se nečekanou ranou vymrští a jako zkosený položí se na skálu. Blesk přeletěl oblohou, zazářil a zapadl s rachotem za hory, jako když padá hvězdička, jako když pastýř práskne bičem nad hlavou.

Oleksik se rozběhl podívat pod skálu, koho to vlastně zastřelil. Po skále se však roztéká už jen hromádka škvařící se smoly, kterou smývá déšť. Oleksik se zaraženě zastavil před skálou.

Déšť a bouře naráz ustaly. Mraky se trhají, prosvitne modrá obloha - nebe se otevře a před Oleksou Dovbušem stojí nádherný nebeský rytíř, sám archanděl Michael. Právě takový, jak ho Oleksik zná z huculských obrázků malovaných na skle a prodávaných o pouti v jeho rodné vesnici Jasině. Všecko se na archandělově vzezření třpytí zlatem, stříbrem, jasem. Rytíř praví: "Oleksiku, Otec nebeský mne posílá, aby sis zvolil, co si na světě nejvíc přeješ - všecko se ti okamžitě splní odměnou za to, že jsi zahubil kocoura na skále." A milý archanděl Michael Oleksikovi vypravuje, jak kocour na skále už sedm roků Otce pokoušel a jak jej Parom nemohl nikdy svým bleskem zasáhnout. Povídá archanděl: "Oleksiku, řekni si, co za svůj statečný kousek žádáš!"

Oleksik zaváhal. Opřel líce o pušku, starou hajdamačku, a hluboce se zamyslel.

Vzpomněl si mladý pastýř na všecek svůj trpký úděl, na celý svůj mládenecký a pacholí věk - jak jím všichni pohrdali, opovrhovali jím, jak mu křivdili a ode všech sklízeli jen posměch a urážky. I hladu se mu mnohdy dostalo a ran ještě více.

Naráz se Oleksik rozhodl. Pohlédl archandělu do tváře a zvolal: "Jakkoliv Hospodin Všemohoucí shlédli nade mnou, nežádám sobě ani bohatství, ani slávu, ani moc. Nic nechci, ničeho nežádám a ničeho nečekám. Jsem rád, že jsem mohl Hospodinu posloužit."

Archanděl vzlétl na křídlech a odlétal zpátky do otevřeného nebe. Oleksik se pomalu vracel ke svému stádu.....

Valašský autor Jan Kobzán miloval Karpaty a Podkarpatskou Rus

Spíše v kontextu regionální literatury na Valašsku je dnes známé jméno malíře a spisovatele Jana Kobzáně (1901 až 1959), rodáka z Liptálu u Vsetína. V tvorbě autora stovek kreseb, maleb a dřevorytů či sgrafit se odráží jeho celoživotní láska a zájem: zbojnictví a obraz salašnického života v Karpatách. Ne nadarmo mu spolužáci během

studií na pražské UMPRUM přezdívali Janek Zbojník. Originální vyprávění valašských staříčků Kobzán poprvé zaznamenal v roce 1927 v knize *O zbojníkoch a pokladoch*. Knihou, kterou Kobzán doplnil čtyřicítkou vlastních originálních dřevorytů s motivy života karpatských zbojníků, byl okouzlen Jiří Mahen, jenž až do smrti udržoval s rázovitým valašským autorem pevné přátelství. Ukázky z rukopisu druhé Kobzánovy knihy, jež nakonec vyšla v roce 1984 v ostravském *Profilu* pod názvem *U počátku vod*, uchvátily na počátku války Vladislava Vančuru, jenž v rukopise spatřoval „knihu, jež bude přijímána jako dílo prvního řádu.“

Zbojnictví nebyl Kobzánův zájem, byl to jeho život. Za náměty kreseb a vyprávění vyrážel po karpatském oblouku přes Slovensko, Podkarpatskou Rus až do Rumunska. Byla třicátá léta. V roce 1935 v dnes již prakticky nedostupném vydání vydal Kobzán u vsetínského nakladatele Žalmánka horalskou mozaiku ze Západních Karpat *Zbojnický destament*. (ten poté vyšel ještě jednou: v roce Kobzánovy smrti v tehdejší Krajském nakladatelství v Gottwaldově). V této výpravné básni, již Kobzán vyzdobil překrásnými dřevoryty, se valašský autor nejvíce vzdaluje rodnému nářečí. *Zbojnický destament* je vskutku mozaikou, v níž jeho jazyk přijímá vlivy slovenštiny, rusínštiny i rumunštiny. Podkarpatská Rus se v odrazila i Kobzánově výtvarném díle. Maloval například okolo Jasiny. V korespondenci, kterou vedl s Jiřím Mahenem, uvažuje i o možnosti jít na Podkarpatskou Rus dělat učitele.

Dílo Jana Kobzáně se uzavřelo předčasně. V říjnu 1959 podlehl ve své chalupě na valašském „Olympu“ - vrchu Soláni srdeční slabosti. **(reé)**

Díky pochopení dcery Jana Kobzáně Jany Dočkalové - Kobzánové můžeme dnes přinést vyprávění o Oleksu Dovbušovi, jež během svého putování Verchovinou Jan Kobzán zaznamenal. Rukopis, jenž není datován, pochází z literární pozůstalosti Jana Kobzáně a obsahuje celkem osm stran malého sešitového formátu s dodatečnými opravami autora. Náčrt, jenž dosud nebyl publikován, je psán spisovnou češtinou. k vydání připravil René Kočík.

GERGELY PÉTERFY

STRANA AB

Mladý maďarský básník a prozaik Gergely Péterfy napsal částečně autobiografický román *Strana AB* (maď. *AB oldal*) v barokních periodách. Jednu z těchto period měli za úkol přeložit účastníci letního překladatelského tábora v maďarské Mátře. Český zní takhle:

Naše milování uspokojovalo spíš moji nenasytnost, než Anniny zájmy nebo touhy, ráno stejně jako dopoledne, dopoledne stejně jako odpoledne a večer, jak se vyjádřil König, pár roků jsem Anně nevylezl z kundy, ale to, co v Königově podání vypadalo jako brutální atak, pro mě, kterému se v mužských záležitostech nedostalo nikdy poučení, zato tím více milostné literatury, to byl složitý systém plný protikladů, moje vlastní žádostivost byla samé výčitky svědomí a sebe samého jsem považoval za nechutného a nijak do sebe nechtěly zapadat tyhle dva souřadnicové systémy, ve kterých a) poslušen svých pudů a poháněn touhou objevovat druhé tělo, představoval jsem si Annu výlučně jako sexuální objekt a zároveň b) rozhodně vycházející z matčina kultu lásky jsem si myslel, že bych se měl zabývat i Anniným duševním životem, přičemž i já vedu výlučně duševní život, v důsledku čehož jsem nežil ani duševně ani tělesně, ale to už v podstatě jen vycházelo z logiky, což bylo Königovo výsostné území, jenž byl náramně pyšný na své filozofické vzdělání, se zálibou bombardoval složité a křehké linie mého duševního života těžkým dělostřelectvem logiky, když jsem například na jeho otázku, jak jsem si s Annou ráno zamrdal, jenom krčil rameny a bručel, zeptal se, proč teda vlastně Annu mrdám, když to není fajn, načež jsem odpověděl, ne, že by to nebylo fajn, jenom o tom nějak nemůžu mluvit, načež řekl, že o čem nelze hovořit, o tom je třeba mlčet, načež jsem řekl, že bych mohl mluvit, jenom na to nemám nějak náladu, načež řekl, že o čem neumím mluvit, to ani není, ať teda s Annou nemrdám, a na to jsem řekl, že se o tom prostě stydím mluvit, načež řekl, něco takového jako stud neexistuje, jediné jako nějaká duševní rakovina, a jestli

(na základě toho) nejsme už takoví kamarádi, abych mu o tom vyprávěl a odložil a překonal tak rakovinu, tak ať jdu do piči.

z maďarštiny přeložil Tomáš Vašut

L E O N I D R U B E N K O

Milovaná žena

Řekněte mi, proč bůh stvořil ženu? Řekněte mi aspoň jeden důvod, proč bych se jim měl ze všech sil snažit porozumět, usmívat se jejich hloupým žertům, snažit se nevnímat jejich primitivní schopnosti, proč bych měl zavírat oči? Aby fantazie, špatná paměť a živočišné pudy zaplnily mou mysl myšlenkami na ně?

Originalita průměru

Nazýváme je génii, pouze když je chápeme. Ale když je nechápeme, nazýváme je neschopnými. Nazýváme je neschopnými, když je chápeme. Nazýváme je génii, když je chápeme a když jsou originální. Když nejsou originální, nazýváme je neschopnými. Jestliže nechápeme, znamená to, že jsou génii, ale v tomto čase neschopní. Jak tedy můžeme pochopit, co je originální, když originalita a její vnímání jsou v tak diametrálním protikladu? Jak laciným se stává život bez talentu. Velmi zřetelně cítím neschopnost v sobě, ale v poslední době k ní přistupují náznaky šílenství, nebo svobodného rozletu mysli, což je v konečném důsledku jedno a totéž.

z ruštiny přeložil Pavel Kotrla

J A K U B C H R O B Á K

***

Půlnoc:
Dešťová kapka tříští
se o den příští.
Dešťová kapka.
Nový den.

JAN KROLL BARBAR

Nabídneš jen několik prstů těm potvo-
rám a sežerou ti celou ruku. Tahají ji po
kleci – tvou ruku tahají po kleci! a slintají
z mordy. Sliny se poslušně mísí s krví
nebo červenými chuchvalci, vzduchem,
krásnou izokosmou, poletuje pápěří něž-
ně stupňované agrese. Tvá rozcupovaná
ruka, tvůj strach. Kolem té něhy a kolem
krve obchází exotický zaříkávač a truchlí
a mlčí a vyhazuje z pytle svinuté hady.
Jsou jich tisíce: rozlézají se, ale nikdy ne-
přestanou svými počátky ujídat ze svých
konců...

Petr S. před Musée d'Orsay ve čtvrti
Faubourg St-Germain pouze obdivoval
znovunalezenou vzpomínku na krásu pat-
náctiletých dívek. Přimyká se k ní všemi
pohledy vnitřního zraku, válcoval ji a hru-
bě aktualizoval. Jeho smysly, plně orien-
tované k budově obrazárny, vznášely se
v svěžím opojení nad útržkem telefonní-
ho seznamu. MUSÉE GUIMET, MUSÉE
JACQUEMART ANDRÉ, MUSÉE MICKI-
EWICZ ADAM, MUSÉE MINERALOGIE...

Kdykoliv sestupoval po schodech od
Trokadera a slunce mu šisovalo mysl,
kdykoliv zdrceně obešel všechny černé
perkusy, zaslechl jejich výkřiky do kůže,
kdykoliv se vzňal jako zápalka a olympij-
sky vyšel vstříct pařížskému rozhledu,
věděl, že ani náhodou nebude to nový
obrázek, nýbrž obrázek, který je celist-
vý, prastarý a známý, v jemných obmě-
nách se opakující... Plápolající... Věděl to,
a tušil a očekával veliký cyklus před se-
bou. Závodní dráhu. Byl obyčejný letní
den, měl vyděláno, byl sytý, mírně opilý,
mžoural po civilizované krajině jako para-
zit nejhoršího řádu. *Nebe kamsi nese na
rozbor mé startky.* (Stane se, když vy-
dechneš kouř, že se ti v mozku u brány
vědomí zjeví stará příhoda: ty jí hodíš kla-
cek jako psíkovi, se kterým se prochází-
váš. – Jsou slyšet jeho kroky. Duní od
Trokadera dolů, napakovaný stolním ví-
nem kráčí Petr S. dolů, a psík mu útočí
na nohy, omezuje jeho kroky, jde dolů
a psík je mu v patách. Ten psík je vzteklý
a zlý, podobá se kterékoliv myšlence.

Proč je tady? V kolik hodin přijel? Proč čte ta jména, ty útržky?)

Sedl si na lavičku v parku a jal se k útržkům telefonního seznamu připojovat i útržky svých myšlenek. Odšrouboval víčko plastické láhve a zavdal si. Zas byla tady: lehkomyšlnost. Poskakovala kolem na štíhlých nohách a sváděla ho úsměvy. Když k ní přivoněl, byla cítit krví, otevřeným stolním vínem... Po nějaké chvíli útržky poznámek pečlivě svinul a vrátil do kapsy. Měl dobrý výhled na zákoutí s pářícími se psy: mladičkový boxer rajtoval fenu ovčáka. V Paříži je hodně hezkých černošek, jsem v Paříži, napadlo ho a usrkl z lahve. Pak usrkl ještě jednou.

Co v této jámě, co v žumpě, do které se pochováváš? Nabídneš svou ruku a záhy ti drápy, hnusné pařáty dravců, rozedírají zátylek. Hovoříš o štěstí, a štěstí crčí v proudech krve... Petr S. byl poněkud slaboduchý. Zajímaly ho šelmy, boj s nimi; sám byl šelmou. Toužil poznat všechny svoje i jejich zbraně: uvidět své zuby a jejich zuby blízko u sebe, bez bariéry mříží, obhlédnout svoje i jejich připravené drápy... Křičet a být zlý a vzteklý – takový je úděl; obchází tu děs, hrůza, neboť víme přesně, co je dobré zničit a co milovat.

Hledá v Paříži přítele.

MUSÉE GUIMET, MUSÉE JACQUEMART ANDRÉ, MUSÉE MICKIEWICZ ADAM, MUSÉE MINERALOGIE... Patnáctileté dívky chodí kolem a hovoří francouzsky. Petr S. močí u stromu jako směšná fontánka a snídat chodí do misie. MUSÉE GUIMET... Sestupuje dolů od Trokadera a vše se rozevírá. Martova pole jsou obrovská jako velká zelená jezera, karamelové nebe se mění v nebe plné jasu. Černoši na skateboardech, malí černoušci s kbelíky plechovek po pěti francích a v batohu rozečtený Henry Miller...

Pak rozhrne větvičky keřů a spatří na trávníku přítele, jak si v tureckém sedu přešívá kšíry u batohu; je nad nebe jasné, že je to jeho přítel. Skoro se polekal, vzhledl kalnýma očima, i Petr S. měl kalný pohled, zela v něm špetka alkoholu, nikotinu a prachu z cest, spíš špetka asfaltu a výfukových plynů, ale žádný strach, praví, oči nám vydezinfikuje svět

výkladních skříní, oči nám vyčistí chlad a skřípění brzd v metu, oči nám vypulíruje radost s polevou cizí čokolády, erotické trepy černých mamá a černá noc.

Všechny ráje sečtené a podtržené. Už v Praze na Smíchovském nádraží, útěku vlakem krásný! Ale jen naoko, stýská se po opivění. Jako se stýskalo na poljaně pod hvězdami, při noclehu v horách. Ten plášť pivní dnes nezaslechnou. A co kopeček s kapličkou? *Jedna druhá třetí čtvrtá pátá kolonie...?* Ona. Má pod čelistí opium žvýkačky. Šustí ve vypůjčených hadrech, courá po ulicích, komediantka, nafintěná poberta. *Opěvují tě*, ničivě škrábe v paměti na všechna orosená okna. Proto se koulí vybíleným časem, přítel a on; hledá přítele. Vykřičenou ulicí našlapuje v neznámém katastru. Nadhodí batoh s nákupem a pokračuje v cestě. Příklad je malířem. Tito lidé vidí kaple a oltáře jinak než obyčejní jinověrci. A nejdůležitějším dílem je přece jejich mládí, seškrabané z reliéfu, poslané v obálce do Říma. Přivleklé z nočních ulic, marnotratně spící. *Kavárna San Lorenzo ve Florencii*, píše adresu: *byla v tom ta pizdička, jejíhož ksindla jsem předtím zabavoval, abys Ty měl prostor pro hučení do ouška?* Pošle jí zprávu? Polechtá ušní boltec: Pošle jí zprávu do bubínku? Maluje na kůži svatého Bartoloměje.

Na obloze kráká kafilerie. Cítí odcházet myšlenky, jednotlivé cárky jejich kabátu. Zvoní jí v uších, zrychlený film. *Pijeme, vstáváme, uleháme.* MUSÉE GUIMET, MUSÉE JACQUEMART ANDRÉ, MUSÉE MICKIEWICZ ADAM, MUSÉE MINERALOGIE...

Abundance šelem nejhoršího řádu je v Paříži. Patnáctileté dívky se na ně dívají, obstarožní kvetoucí dámičky a buržousti. Sedí ve stínu buržoustů a pijou víno. Spí a žijí pod Eiffelovkou – Maďaři, Židé, Poláci, Italové, Češi a Slováci. Rusové, kteří tančí a chlubí se jizvami z Afghánistanu. Černý veterán z francouzské legie. Němka Indra, ke své inteligenci neúměrně krásná. Spí a žijí a *kradou...*

Petr S. se vymočil v křoví, pak se válel na Martových polích a spal, tak jako všichni. Probudil se, aby si zapálil cigare-

tu, a pohlédl, aby zvažil sálavé progredience slunečního žáru, opravdu si zapálil retko a opravdu se podíval vzhůru, ale zásoby tabáku se povážlivě tenčily a slunce zabodnuté do špice Eiffelovky ho tudíž spíše zmrazilo. Bylo odpoledne a v metru chodili samí švorcoví lidé. Za půl hodiny vydělaný ubohý pětifrank strčil jen do kapsy, když kráčel po mostě přes Seinu.

Sedl si trochu stranou a díval se po nějaké zábavě. Záhy jej přepadl šilhavý kluk z České Lípy:

„Půjdeme na Eiffelovku?“

„Nemám peníze.“

MUSÉE GUIMET, MUSÉE JACQUEMART ANDRÉ, MUSÉE MICKIEWICZ ADAM, MUSÉE MINERALOGIE...

„Peníze nepotřebuješ.“

Zvedl se. Šel za šilhavým až k úpatí rozhledny. Vyškrábali se na jeden z pilířů a dál lezli po konstrukci. V prvním patře věděl šilhavý kluk o triedru, kterým bylo možné zadarmo pozorovat Paříž. Její život, její jednotlivosti, z kterých byla složená.

M I C H A I L B A R U

***

Padá sníh –
jaká novina!
A jestli ho přibude...

***

Podzimní noc.
V tmách zhmotňují se přání,
klopýtáš na dlouhé
a nejisté cestě
k domu, který není...

***

Jak je dobré
probudit se s hlavou bolavou,
jen popřemýšlet:
ach jo! asi umřu, jestli...,
ale v tom už žena přináší lák z okurek.

M I C H A L J A R E Š

Sidžo XLV

Černé nebe Bílé mraky
Zvuk se zkřivil podle plotu

Růže Strmé ostny hrotů
Jako ňadra Jak náznaky

Večer se za prožitkem sklápí
Ať se hodiny samy trápí

Sidžo XLVII

Maurici M.

„Déšť jsem viděl když mizela
zřetelněji nežli ji“

„Vzpomínky se vám rozpíjí
řekněte než vám zmizí zcela

vzkázala něco?“ „Možná ještě — — -“
„Ano?“ „Ale ne Jen kapky deště...“

Sidžo L

Znát těžko odpovědí
a světlo na půdách

na kterém si prach
zvolna sedí

i když se do něj nedívá
Kdo žije a kdo prožívá?

Omlouváme se autorovi. V minulém čísle se nám nedopatřením vytratilo slovo *zablou-
dil*, které mělo být posledním slovem Sidža
XXXVII -red-

TEREZA LAPÁČKOVÁ

SPÍŠ

Spíš na houpacím křesle
Ve starým pokoji
Kde bručí starej gramofon –
– zpívá jazzovou píseň

Spíš na dřevěný tonetce
Za velikým stolem
Na jehož rozpukaným povrchu
Si hrajou paprsky slunce

Spíš u psacího stroje
S chybějící klávesou
Tvoje prsty spí
A písmenka jsou opuštěný

Spíš v mojí posteli
Přikrytej prostěradlem
Cítím tvou vůni –
– zahaluje mě vzpomínkou

Sedím na zemi v pokoji
A pozoruju tvoje oči
Na lesklým papíře –
– jsi černobílej a tichej

Jsem tu sama
A ty teď spíš –
– dnes v noci, daleko
S mou fotkou pod polštářem

ZKLAMÁNÍ

Chci ti namalovat obraz
Majestátní portrét starýho muže
Smutek ale trhá papír a rozostřuje
barvy

ZIMA

Zamrzlej úsměv

A jinovatka na řasách –

obrys slunce za zamlženým oknem –

– je ráno a snutný oči

Se milujou s denním světlem

Člověk s modrými rty

Sedí na schodech kostela

A vzpomíná na léto

Kostkovanej kabát

Ušitej ze zbytků milimetrovýho
papíru

Je studenej a profukuje

TAJNOSTI

Teplý objetí

Splývá se samotou

(v tichu)

Trhaj se barevný mraky

Okouzlujících poznání

Černá špína

Se vkrádá do tajů citu –

– nenávist a hniloba

Jenže teď chci spát

A na víčkách těžkat

Veselý barvy

Nepoznanejch orgasmů

TEREZA LAPÁČKOVÁ

Je to holka.

RČ 815505/0068

Bydlí v Růžďce.

Má trochu komplexy.

Chodí ráda do divadla.

V Textech publikuje poprvé.

R A D E K V Á C L A V Í K

***

(31. říjen 1998) Daně

Je namoklé ticho
Podzimu
A prsty ve vrbách

A mnohá láska
Jako rybí tma

Znovu se bojím
Vlhka pod kabátem

A je to snadné
Jak můj první strach

***

(23. října 1998)

Bože, při tom podzimu
Je všechno živé

I smrt
A odétání
Babí léto jako
Z vlasů stařenek

A je toho příliš
Navenek –

Toho se bojím

***

(13. červen 1998)

Až bude ticho
Takové
Že sláma bude mlčet
Z každého klasu

Píšťaly samy
Zatnou prstem

Bez jediného
Hlasu

Uslyšíš střelbu
Na prsa

***

(9. prosinec 1998)

Ten stůl
Je z lipového dřeva

A ta kůra
Voní po jalovci

Po hospodách záclony
Zhasínají den

A chlapi domů
Mají daleko

U stolu nedopitá žízeň

***

(2. únor 1998)

Vzpomenuté rány
A požár jak
Probuzená zloba

A rudá krev

Ta poraněná bolest
Ta rudá krev
Nadosmrti
Jejich vinu
Klepe mráz
Zalomený vaz

ZDENĚK MITÁČEK

Sám

Když byl v pokoji konečně sám, ulehčeně si oddechl. Když byl v pokoji konečně sám, jedna jeho ruka se dotkla druhé, lehce pokrčil prsty. Dotkl se svého obličeje. Začal se dotýkat svého obličeje. Prober se, prober se, nespí. Bral se za čelo, za bradu, za rty, bral se za kůži svého obličeje, prsty rozhrnoval ztuhlou kůži. Netrvalo to dlouho, a když pak pokládal ruce na stůl, zapomněl na to dříve, než se dotkly hladkého, studeného umakartu.

Větroně

Než skončí na letišti den, vznesou se všechny větroně nahoru. Krouží, snaží se zachytit poslední vzdušné proudy. Jejich piloti se znají. Vzali si pro tento poslední dnešní let černé sluneční brýle, zakrývající soutěsky očí. Vypadají jako lidičky na hraní z kresleného seriálu. Mlčí v kabinách letounů, zapadá slunce.

Den, který končí byl pravý letní den, den uprostřed vedřin. Pozoruje letiště ze vzdáleného svahu, zády se opírá o lepkavý kmen pokřivené borovice. Před ním se vlní lán dozrávajícího obilí. Pšenice, nebo žito, obilí žlutne v nepřehledném lánu za posledními výběžky lesa. Údolím vede zapomenutá silnice, po které přišel. Letiště s letadly je ještě daleko přede ním.

Den končí, slunce už pomalu mizí za obzorem. Na přistávací plochu dosedá jeden letoun za druhým.

Na střeše

Pozdě v noci si šel lehnout na vyhřátou střechu kolejí. Celý den svítlo slunce, černá lepenka příjemně hrála do bosých chodidel. Díval se na hvězdy ztrácející se v oranžové záři z městských pouličních lamp. Osvětlené ulice se táhly hluboko pod ním v přímkách, které zakreslil plán města.

Ulice, ulice. Odlepoval z asfaltu vysušené motýly a házel je přes nízkou atiku. Krouživě se snášeli dolů a mizeli ve tmě. Našel také mrtvou ještěrku, praskala a drolila se mu v dlaních, když ji zvedal a balil do kapesníku. „Nastražím ji na provozní, k tomu bude dobrá,“ usínal s tím úmyslem.

Jiná párty

Marie dělá v sousedním pokoji mejdan, jsou u ní známí, kluci a holky, které potkával při své práci, i jiní, kteří pomáhají v nočním klubu. Baví se, pouští si anglické pásky, tančí, přes stěnu slyší útržky jejich rozhovorů. Mluví o škole, o zkouškách, o práci, o koupalištích, mluví taky o něm, říkají že je blázen, někdo klepe na dveře. Je to Karel, brečí nad jeho životem, začíná s tím sám od sebe jen co otevře dveře, je mu trochu trapně.

„Byl jsem v kině a tam byl kluk jako ty,“ říká.

„Znám ty jejich filmy“; pokusí se namítnout, ale Karel se nedá.

„Nic nevíš, vůbec nic, byl to kluk jako ty, plaval v řece, ta řeka byla široká, ale všichni ji přeplavali, jenom on... Měl špatný směr, se nikam nedostal.“

„Ale to je mi jedno, nejsem žádný klokan, abych skákal ze strany na stranu, už jsem ti to říkal ne? Co chci dělat, ne?“

Nebylo by pro něj těžké, dostat se jinam.. Když se dívá z oken knihovny tam nahoře, vidí v dálce starý rozbitý autobus a u něj lavičky, jako poblíž bufetu u nádraží, kde se pije ve stoje, každý večer tam táhnou lidi, vidí je z toho okna, nebylo by těžké zapadnout mezi ně a vidět se za chvíli usínat se sprostou písničkou na rtech.

To už je dávno v přístroji kazeta Garáže puštěná co nejvíc hlasitě. Karel je opilý, ruce mu padají z opěradel křesla, zpívá s Tonym -

Zavírá oči a připadá si jako svobodný člověk, sám pro sebe najednou, pouští tu kazetu dvakrát dokola, Karel vypráví příběhy, mejdan vedle je už dávno rozpuštěn, přesunut na jiné místo.

Večer v Brně

Přinese z města novou kazetu od Šrámka a hned běží za Karlem aby ho překvapil. Kazetu má na zádech v batůžku, zaklepe.

„Dále.“

Otevře dveře. Karel je uvnitř a s ním je tam ještě K. Lekne se a neví vlastně, co by najednou řekl, protože K. je skoro nahý. Než se vzpamatuje, uběhne chvíle, ve které se K. zasměje a řekne: „Já se radši schovám pod deku.“

Vytáhne kazetu, položí ji na stůl, zodpoví několik malicherných dotazů a odejde.

Nocí kolem ohrady z vlnitého plechu, na stavbě se už nepracuje, nahlédne oknem do vrátnice, ve které se svítí, a chvilku pozoruje hlídače. Hlídač je nedbale oblečen, může mu být kolem pětapadesáti, spí s vyvrácenou hlavou, jeho slaměný klobouk spadl na zem, na stole před ním je položený samopal. Jde kolem ohrady, šlape do louží, čvachtá v blátě. V parku se venčí divocí psi tajných policistů. Je tma, nápisy na zdech jsou najednou nejasné, pokouší se je číst, hledá nějaký vzkaz, zprávu, důležité oznámení. Jde městem ozářeným modrofialovým přitímím. Lidé, pokud ještě nespí, pozorují TV. Policisté, které potkává, si ho nevšímají. Myslí na K., K. myslí na něho. Vítr na stromech obrací listí, páchnou zde otevřené popelnice a vlhké sklepy. Diskotéky a bary právě zavírají. Schovává se před lidmi do průjezdu, sedí na hromadě brambor, čeká až se rozejdou. Nic neví, nemá žádnou myšlenku, za chvíli se protahuje. Smích a hovor zmlkl, kroky se vzdálily, ulice je zase prázdná. Občas okolo projede automobil s rozsvícenými reflektory. Postává před výklady obchodů s potravinami. Čeká pod železničním mostem, až pojede vlak, pak poslouchá rámus, ucho těsně u ocelového nosníku. Rámus doznívá, zvedá se vítr, je mu zima, vymočí se. Jde po výpadovce, jde po osvětleném chodníku podél sídliště. Zná několik lidí, kteří tam bydlí, hledá jejich okna. Cítí pohyb za svými zády, podívá se tam. Za rohem nejbližšího paneláku mizí někdo, kdo ho sledoval, někdo, kdo ho viděl. Jde tím směrem, prodírá se houštím, šlape po travou zarostlém nepoužívaném chodníku. Vidí neznámého mizet za jiným domem. Nechává ho být. Přes silnici je továrna, kde se pracuje i teď v noci. Nahlíží dovnitř špinavým oknem. Stroje pracují. Lidé sedí na židlích, mají nohy na stolech. Kouří, hrají karty, anebo spí. Jde na konečnou, čeká na tramvaj. Tramvaj přijela, ale je zavřená. Řidič si v kabině čte lacinou detektivku. Za tři čtvrti hodiny mu otevře. Je už úplně zmrzlý, dřív než si sedne, utěsní v tramvaji všechna okna. Sedí v ní sám, tramvaj ho s cinkáním zaveze až před kolej. Ráno musí vstávat do práce. Ulice jsou v noci plné nebezpečí.

(Z Mamutí knihy prosaických cvičení, 1990,1992 atd.)

PŘED PADESÁTI LETY

Mojmír Trávníček

Prozaik František Křelina přispíval v letech 1939 - 1942 svými texty do brněnského Akordu, který řídil básník Jan Zahradníček, a ten publikoval o jeho díle porozumivé studie Bedřicha Fučíka. K bližšímu osobnímu seznámení však došlo až po válce, a hlavní zásluhu na tom měla společná účast na vinobraní v jihomoravských Starovičkách na podzim 1948. Toto setkání mělo být oběma osudné: Stb vykonstruovala z družného posezení, o kterém podal zprávu nasazený fízl, konspirační protistátní schůzku. Křelina i Zahradníček se ocitli na lavici obžalovaných a byli vězněni až do amnestie v květnu 1960.

(Křelinova vzpomínka na letmé setkání s básníkem po letech na Mírově inspirovala Vladimíra Vokolka k baladické básni Za Janem Zahradníčkem, kterou lze číst v nedávno vydaném svazku Spisů V. V. Mezi ohněm a vodou: „...s rukama nazad, vězeň mezi vězni / jdeš po nádvoří, na kterém leží sníh / Přes noc tam o Vánocích napadl jak zjevení / a ty žasneš: I sem sněží?“)

Před lety jsem od Františka Křeliny získal dopis, který mu Jan Zahradníček napsal po osudovém vinobraní:

*Vážený a milý příteli,
přes nejlepší předsevzetí mi trvá tak dlouho, než se dostávám k tomu, abych Vám napsal a poděkoval za poslání „Botiče“ s milým věnováním. Nedaří se teď jaksi korespondování, když člověk ani neví, jak nejlíp naložit s došlou korespondencí, aby nikomu neuškodil. Váš román „Na březích Botiče“ jsem si přečetl hned, jak jsem jej dostal, jako vůbec Vám chci při této příležitosti prozradit, že Vy patříte k těm několika málo, zcela málo českým prozaikům (na prstech jedné ruky by je spočítal), které čtu s opravdovým soukromým zájmem a ne jako povinné pensum. Nechci tomu přičítat nějakou důležitost, stačilo by mi, kdybyste mi uvěřil, že nepředstírám, protože k tomu*

nemám důvodu, jako nemám důvodu k tomu, abych četl Řezáče nebo Pujmanovou. Myslím si, že tím o nic nepříjdu, zatímco u Vás po přečtení nové věci mám vždycky pocit, že bych přišel o mnoho, kdyby se mi nebyla dostala do rukou. S „Botičem“ je to zrovna tak. Není to četba snadná. Člověk ji musí pořádně rozžvýkat, aby si přišel na své. Může se přitom stát, že sem tam přijde ještě na místa, která nebyla dost promísena a propečena, což je docela možné, uvážíme-li spěch, s jakým jste musel ty efemernosti cpát do střev věčnosti, dřív než se to rozuteče a vyprchá. Vždyť jak docela jinak to vypadá na březích Botiče dneska, tak krátký čásek po pohřbu té Vaší milé učitelky Sylvy! Ze Škalouda je už přinejmenším odborový přednosta a ostatní, učitelé i žáci jsou neméně zvalchováni. Neříkám to jako výtku, to o těch nepropečených místech, spíše se obdivuji Vašemu rozmachu, který se neleká překážek a bude jednou jistě a dokonale odměněn dílem nezadatelné krásy, ke kterému zrajeme my i čas.

Vzpomínám si na Starovičky, na tu hojnost slunce a vína, třebaže jsem byl tenkrát špatně disponován a deprimovalo mě, že jsem narazil na jednu z hranic svých fyzických možností, k čemuž stačily dva tři kilometry rychlejší chůze. Ale quisque suum! Napadá mě také úkol, který jste mi kladl na srdce. Náš Kubík však není dosud vhodným inspiračním zdrojem, má zatím potřeby a sklony zcela animální. Ale přesto myslím na ty věci a těším se, že se zase někdy sejdem k přátelskému pobesedování. Děkuji Vám ještě jednou a pozdravuji přátelsky

Váš J. Zahradníček

Po padesáti letech potřebuje dopis několik věcných vysvětlení, ač vypovídá zřetelně a výmluvně o dobové atmosféře několik měsíců po únorovém zvratu (je datován v Brně 24. listopadu 1948). Křelinův román *Na březích Botiče* (čerpající ze školského prostředí na pražské periférii v poválečném období) je dnes obtížně dostupný, ač vyšel po-

měrně vysokým nákladem v sešitovém vydání Knihovny Svobodných novin: poslední sešit byl vydán dne 25. února 1948! Šíření však bylo záhy znemožněno a v novém vydání kniha dosud není k dispozici. Má v Křelinově díle zvláštní postavení co se týče vývoje textu. Byl vydán vlastně první náčrt, text z první vody, přímo z autorova stolu a bez dalšího přepracování; bez úprav a změn, pro Křelinův obvyklý pracovní postup typických, šel do tiskárny. Marie Pujmanová totiž nedodala smluvně zajištěný rukopis pokračování své románové trilogie, a aby nebyla narušena plynulost vydávání knihnice, byl jako náhradní přijat Křelinův román, dopisovaný takřka přímo do rotačky. Zahradníček citlivě postihl jistou nepropracovanost některých partií („nepropečená místa“), ale stejně citlivě ocenil svědeckou platnost takto bezprostřední reflexe převratné doby.

K „přátelskému pobesedování“ se ti dva sešli na krátký čas na Pankráci, když nějakou dobu pobývali na společné cele o desítkách lůžek; a pak už jen na Mírově. Dovětkem setkání, ozvěnou našeho dopisu, byl poslední nezměrně teskný pozdrav Křelinovi, napsaný na svobodě maličko před básnickovou smrtí; v onom posledním listu už mu muklovsky a přátelsky tykal.

„Úkol, který jste mi kladl na srdce“, Zahradníček nakonec splnil. Křelina ho vyzýval k psaní veršů pro děti. Zahradníček stačil ještě před uvězněním napsat – a v žaláři doplnit – kouzelný cyklus legend pro děti *Ježíškova košilka*. – A „náš Kubík“, Jan Jakub Zahradníček, je po padesáti letech senátorem.

TAM, KDE SLYŠET JE SÍPAVÝ DECH

Jsou knížky, o kterých se příliš nepíše, neboť nezapadají do předem připravených přihrádek a předchystaných hodnocení. A tak se okolo nich většinou rozprostírá zdvořilé a opatrné ticho. Ne pro jejich přednosti, ne pro je-

jich nedostatky, ale trochu z opatrnosti. K takovým knihám patří i básnická sbírka Milana Dežinského **Kašel mé milenky**. Vyšla v nakladatelství Host už v roce 1997, a tak s krátkým časovým odstupem lze sledovat, jakého susedství se jí v edici Poesie dostalo. Bohužel ji budete patrně už marně hledat v knihkupectvích.

Dežinského poezie jde úkrokem a stranou od nejsilnějšího z proudu současné „mladé“ poezie, kterou můžeme vytýčit jmény Trojak, Stöhr, popřípadě jinými kmenovými autory z okruhu časopisů Host a Weles. Má v sobě více provokativnosti, méně pokornosti. Je znepokojivá a do jisté míry do sebe více vstřebává realitu světa, který často obdarováváme přízviskem chladný. Svět Dežinského je světem zanikajících věcí, horečnatých myšlenek a obrazů, jako příklad ať nám slouží už sám o sobě znepokojující emblematický obraz pokašlávající milenky v záhlaví sbírky nebo v textu jinak přítomné ženy. Snad u žádného z Dežinského vrstevníků se nesetkáme s tak kontrastními obrazy. Autor stvořil prostor, který vyniká osobní poetikou jakéhosi ochrnutí, nebo dokonce strnulosti v okamžiku rozpadání, přeměny. Je však nutno podotknout, že se nejedná o žádnou poetiku dekadentnosti, jak by se možná mohlo zdát z předchozích řádků, ani o lacině nasazenou masku chlapácké otrlosti. To, v čem se Dežinský odlišuje od svých vrstevníků spočívá v něčem jiném, a to v absenci nemístného a zastírajícího poetična, které se v mnoha případech snaží, a samozřejmě, že se musí snažit, zastříit nedostatek osobní zkušenosti.

Co však těmto veršům škodí, je zbytečný sklon k gestu, které v danou chvíli v textu ani nemá opodstatnění, a spolu s tím související sklon k patetičnosti. Pokud se však Dežinskému podaří tato úskalí překonat, bude jistě do budoucna zajímavé sledovat jeho další tvůrčí cestu, neboť od své prvotiny Černá hodinka po ní dokázal ujít značný kus kupředu.

–pak–

POPIS ZÁPASU S NEJISTÝM ZÁVĚREM

Dalibor Malina

Provozování galerie je navenek činnost elegantní. Myslím, že je tak zakódována u většiny lidí, kteří s uměním měli či mají co do činění. Ve skutečnosti je to však ďábelská záležitost, v níž vítězí ten, který zapomene, že je to činnost elegantní, zůstane trpělivý, připomene si, kde žije (je-li to v malém městě, pak pro případ, že by zapomněl, raději písemně), a má-li odkud, prokope malý pramínek pro putování prostředků odjinud právě do galerie, protože ta je zvláště v malém městě nevýdělečná. Toto všechno galerista většinou ví, a když neví, pak na to zcela jistě velmi rychle přijde. Pak je tu ale soubor okolností daleko subtilnějších, ale neméně významných: koho a co vystavovat v době, kdy autoři nezajištěni uajímavými a víceméně pravidelnými zakázkami vedou daleko přísněji svá účetnictví, koho vystavovat v době, kdy si zákazník daleko hlasitěji vymáhá věci, které zapadají do jeho stereotypů vnímání a přijímání uměleckých děl a do jeho většinou úplně nekvalifikovaného způsobu oceňování nesouměřitelných hodnot (časopis Playboy si koupí za 100,- Kč, ale za grafický list je ochoten dát 50,- Kč; pomíjivý plesový večer stál za to: utratili jsme 2 000,- Kč, dát ale 3 000,- Kč za grafický list renomovaného autora, i dyž se mi líbí, je příliš). Galerista, protínán těmito tendencemi a novodobými schémata novodobého životního stylu, tady stojí v rozpacích a neví, zda se má pokusit získat předčasný důchod nebo změnit kvalifikaci na prodejce levného textilního zboží. Naštěstí ví, že pod místy okoralou slupkou všobecného hemžení a zjitřené touhy po penězích a úspěchu, něco už po dlouhá léta pracuje. Soustavně a neomylně. Je to odvěká touha člověka pochopit sama sebe, vtěsnat se do vztahů, které hýbou světem a pokusit se své dojmy a svá poznání vyjádřit jednou z nejprůkaznějších forem – uměním. A to zavedenému i začínajícímu galeristovi stojí vždycky za to připomínat. Závěr, zda bude vyslyšen, je však nejistý.

